

„ASTRA”, NATIONAL COMUNION AND CROWD PSYCHOLOGY IN TRANSILVANIA DURING THE TIME OF THE AUSTRO-HUNGARIAN STATE

Oana Elena Badea, PhD Candidate, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper aims to highlight the way in which „Astra's” holidays have succeeded to become a social and cultural form of remodeling the crowd's behavior by dominant cultural patterns of the era and festive practices, in the second half of the nineteenth century and early twentieth century. In the same time, this paper will focus on a series of aspects related to the psychology of the crowds participating in these festive events, ranging from the loss of particularity inside a crowd, to the influence of the leadership on that crowd. „Astra's” holidays represented a good opportunity for instilling a nationalistic spirit, characteristic for that period to a large number of people. These holidays have had the great merit of creating collective moral principles around which aroused new behaviors and a national consciousness defining for that era. In Transylvanian area, this historical period has been very important for the Romanian history, both politically, and culturally. In this period of time, there were significant changes and clarifications in the political, cultural and economic horizon of Transylvania that strengthened the junction with European realities and consolidated the national identity in the same time.

Keywords: „Astra” cultural association, Transylvania, nationalism, crowd psychology, holidays.

Cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului XX reprezintă o epocă de realizări culturale majore. Este perioada de referință a culturii moderne românești, în care operele create în toate domeniile artistice și literare încep să se ridice la standardele valorice europene.

Alături de Academia Română - prima instituție culturală a Principatelor Unite, constituită în 1866 ca o societate literară - s-au organizat și au desfășurat o bogată activitate un număr impresionant de societăți și asociații culturale. Printre acestea se numără și Asociația culturală ASTRA, înființată în 1861 la Sibiu, care a creat o efervescență culturală în Transilvania acelei epoci.

Unul dintre meritele principale ale activității cultural-naționale ale „Astrei” a fost solidarizarea tuturor categoriilor sociale ale românilor din vechea Ungarie, contribuind în mare măsură la acea unitate, cunoscută sub numele: “de la Vlădică până la opincă”. Prin serbările culturale de proporții nemaiîntâlnite până atunci prilejuite de adunările generale ale despărțămintelor și prin memorabilele festivități de la congresele generale ale „Astrei”, intelectualii intrau permanent în contact cu poporul.

Încă de la început, „Astra” și-a concentrat întreaga sa activitate în mod special spre promovarea cititului, culturalizarea poporului și trezirea conștiinței sale naționale, spre țelul final care avea să vinăși anume: Unirea și întemeierea statului său național. George Barițiu, cu viziunea sa de „pașoptist” și fruntaș al culturii românești din Transilvania, a întrezărit încă din anii înființării „Astrei”, țelul și rezultatul întregii sale activități, sintetizându-l în cuvintele: „De nu ar fi făcut nimic românii din Transilvania în 1860-1861 spre dezvoltarea și consolidarea vieții lor naționale, posteritatea tot le-ar fi datoare cu recunoștință pentru

înființarea <<Asociațiunii>>.”¹ Activitatea multilaterală a „Astrei” a constituit un capitol important în istoria culturii românilor transilvăneni în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea. În condițiile supunerii românilor transilvăneni sub monarhia austro-ungară „forțele progresiste din cadrul Astrei au reușit să devină organizatoarele vieții științifice în Transilvania.”²

Aspectul liturgic al sărbătorilor „Astrei” a jucat și el un rol important în întărirea comuniunii și a solidarității colective. Asemenea modelului altor sărbători locale, sărbătorile „Astrei” au întărit ceremoniile naționale și au adaptat simboluri politice, religioase, folclorice la obiceiurile locului în care s-au desfășurat. Un rol important în viața transilvană în afirmarea națiunii române, l-au avut și cele două biserici - ortodoxă și greco-catolică. Acest constructivism cultural și confesional a făcut posibilă mișcarea politică a românilor din spațiul intracarpatic și a creat condițiile joncțiunii socialului cu naționalul. Atunci când, la o jumătate de secol după dispariția lui Șaguna s-a făcut Unirea din 1918, Hitchins spunea că „aceasta a fost posibilă datorită procesului de autoexaminare colectivă din comunitățile rurale care au înregistrat efectele în timp ale ridicării nivelelor de cultură.”³

Serbările jubiliare ale „Astrei” de la Blaj din anul 1911 au reprezentat un exemplu de comunicare, în plan cultural, național, religios și folcloric la un nivel, în care „mediul blăjean, dominant, a intenționat să-și reargumenteze locul important pe care îl deține în conștiința și civilizația modernă a românilor.”⁴ Sărbătorile „Astrei” au apărut totodată pe fundalul unei noi experiențe festive create în acea perioadă. Celebrările, comemorările, mai ales cele organizate în scop politic și cultural, au luat tot mai mult chipul unui impresionant spectacol național sau local, rural ori urban. Aceasta a însemnat ivirea unor *resacralizări* în sfera culturalului și al politicului, sub forma ideologiilor, care au investit cu misiune „religioasă” națiunea, de aici rezultând diverse naționalisme născute în romantism.⁵

Manifestarea de entuziasm colectiv a reprezentat un comportament specific mulțimii românești transilvănene adunate cu prilejul adunărilor generale ale „Astrei” din diverse orașe ale regiunii. În mod special, atmosfera de sărbătoare a adunărilor generale ale „Astrei” era asigurată de prezența ritualului creștin. Faptul că fiecare zi a serbărilor începe cu săvârșirea serviciului divin, menține, întărește și răspândește entuziasmul și motivația mulțimii. Serviciul divin reprezintă cadrul tradițional al sărbătorilor creștine și avea menirea să cimenteze solidaritatea și comuniunea dintre participanți. Participarea într-un număr foarte mare la Sfânta Liturghie simbolizează exteriorizarea sentimentelor de comuniune națională colectivă. Participanții trăiau stări emoționale deosebite. Orice serviciu religios seîncheia, în cazul serbărilor „Astrei” de la Blaj, cu un moment de pietate desăvârșită la cimitir, unde se ținea un parastas și o slujbă comemorativă pentru eroii transilvăneni. Astfel are loc celebrarea unor personaje exemplare ale trecutului care devin modele demne de urmat. Forma

¹Peter Binder, *Activitatea „Astrei” oglindită în periodicele germane sibiene* în „Centenarul Revistei Transilvania”, Sibiu, 1969, p. 61

²*Ibidem*

³Keith Hitchins, *Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1846-1873*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995, p.18

⁴Ioan Drăghită Zevedei, *Muzeul și patrimoniul cultural la Blaj (1848-1918), între educație și identitate națională*, Editura Altip, Alba-Iulia, 2007, p.256

⁵Simona Nicoară, *Istoria și miturile*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009, p.77

comemorativă a serbărilor „Astrei” avea rolul de a reactiva sentimentul de conștiință colectivă românească, iar prin reluarea modelului de sărbătoare revoluționară de la Blaj, s-a încercat păstrarea legăturii dintre generații și încurajarea mișcării naționale de până la 1918. De obicei momentele comemorative se finalizau prin dezvelirea unui monument - simbol al devoțiunii și loc al pelerinajului public.

Sfânta Liturghie, comemorările, discursurile personalităților, sunt toate indicii ale eticii creștine și al evlaviei colective în perioada adusă în discuție. De asemenea, simbolistica steagurilor tricolore din cadrul „conductului etnografic” al jubileului „Astrei” întărește ideea că aceste steaguri au avut rolul de instrument psihologic al identității și de sugestie a ideii de unitate.

Veacul al XVIII-lea, spunea Roger Chartier, nu mai știe să vadă în focurile de artificii decât artificialitatea focurilor. Noua sărbătoare, mai spunea el, va trebui să fie cu totul diferită, patriotică, transparentă și unanimă.⁶ Pentru aceasta, credem că era eminamente necesar ca fiecare să se vadă și să se îndrăgească în ceilalți, pentru a fi mai uniți.

Prin mijlocirea sărbătorilor, pot fi puse în evidență structurile sociale și culturale care alcătuiesc o societate sau o mentalitate colectivă. Sărbătoarea a devenit în aceste cazuri, un revelator major al trăirilor și reprezentărilor care tranzitează o societate. De aceea, ea este întotdeauna acel moment special și repetat, unde pot fi percepute regulile unei funcționări sociale. Sărbătoarea este și unul din momentele majore când se înnoadă relații între o cultură careia i se spune populară, sau folclorică, și culturile dominante. Aceasta nu este singurul loc pentru aceste întâlniri, însă este un loc absolut exemplar.⁷

Cu ritualurile, gesturile, obiectele ei, sărbătoarea este o gramatică simbolică ce permite să se enunțe diverse teorii cu privire la comportamentul mulțimii adunate laolaltă să sărbătorească. Sărbătoarea sustrage individul de la normele cotidianului. Reprezentând o ruptură de cotidian, sărbătoarea a avut întotdeauna și funcția de a distra oamenii de la ocupațiile obișnuite. Astfel, sărbătoarea te poate transpune într-un moment de efervescență socială, într-un act de legătură spirituală, culturală, cum s-a întâmplat și în cazul sărbătorilor „Astrei”. Nu doar în spațiul românesc putem vorbi despre multiplele funcții ale sărbătorii. În întreg spațiul european, sărbătoarea a fost, nu numai ocazia comuniunii, dar și a descărcărilor emoționale ale colectivităților.⁸

În majoritatea discursurilor de la adunările generale ale „Astrei”, oratorii pledau în mod deosebit în favoarea modelului de națiune unită, culturalizată, a puterii exemplului personal dar și a faptelor vitejești ale eroilor ardeleni. Acesta este modelul predominant care s-a vrut a fi transmis prin intermediul discursurilor festive, colectivității celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea și a începutului de secol XX din Transilvania.

Discursurile înalților prelațiși ale intelectualilor transilvăneni din cadrul serbărilor „Astrei”, trimit către ideile romantice ale originilor, către eroismul personalităților care au luptat pentru libertate și înfrățire națională, către întemeietorii Asociației Culturale „Astra”. Iar răspunsurile colectivității sunt pe măsura cuvintelor: aplauze, stare de entuziasm și euforie.

⁶Roger Chartier, *Lecturi și cititori în Franța vechiului regim*, Editura Meridiane, București, 1997, p.45

⁷*Ibidem*, p.34

⁸Simona Nicoară, *Istoria și miturile*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009, p.67

Ion Agârbiceanu scria într-un articol din revista „Transilvania”, intitulat *Drumul către sufletul poporului*, câteva îndrumări cu privire la modalitățile prin care un orator trebuie să-și facă înțeles discursul. Agârbiceanu notează câteva îndrumări rezultate în urma experienței, pentru ca intelectualii și propagandiștii culturali să câștige încrederea maselor. Exemplele date de autor sunt utile înțelegerii unor comportamente pe care mulțimea le-a desfășurat pe parcursul serbărilor „Astrei”, precum și a mesajului, cuvintelor și metodelor folosite în acea perioadă de intelectuali pe cale orală. Dintre acestea amintim următoarele: oratorul trebuie să mărească înțelegerea și voința sătenilor; experiența dovedește că mai ales poporului nu i se poate vorbi improvizat; oratorul se va îngriji să-i dea discursului o *formă* literară aleasă, cu *cât mai multe pilde* și asemănări din natură sau din viața satului și a sătenilor; oratorul ar trebui să *cunoască dinainte împrejurările locale* ale așa-numitei „opinii publice” dintr-un sat sau oraș la momentul respectiv, etc.⁹

Ceea ce impresionează puternic mulțimea trebuie să aibă forma unei imagini care să transmită un sentiment limpede, real, înălțător, încurajator. Cu alte cuvinte, nu neapărat faptele prin ele însele sunt cele care impresionează imaginația populară, ci modul în care sunt ele prezentate și persoana care le prezintă. Forța cuvintelor este legată de imaginile pe care acestea le evocă și total independentă de semnificația lor reală. Rațiunea și argumentele nu pot deloc să lupte împotriva anumitor cuvinte și formule. Oratorii care vor și știu să impresioneze mulțimile, fac apel la sentimentele lor și nu la rațiunea lor, pentru că legile logicii raționale nu acționează deloc asupra mulțimilor.¹⁰ „Principalul rol al marilor conducători este acela de a crea credință, fie ea credință religioasă, politică ori socială, într-o operă, într-o persoană ori într-o idee... A dota omul cu o credință înseamnă a-i decupla forța.”¹¹ Din clipa în care un anumit număr de ființe s-au adunat laolaltă, ele se supun din instinct autorității unui conducător¹², în cazul nostru a unui orator. Intensitatea credinței conferă astfel cuvintelor lor o mare putere de sugestie pentru că mulțimea ascultă întotdeauna de omul înzestrat cu o voință puternică.

De obicei, mijloacele prin care acționează conducătorii sunt: afirmația, repetiția și contagiunea. Opiniile și credințele se propagă prin mecanismul contagiunii și prea puțin prin cel al raționamentului. De asemenea, o caracteristică importantă și aproape irezistibilă a conducătorilor sau oratorilor este prestigiul. Prestigiul poate presupune anumite sentimente, cum sunt admirația și teama. Prestigiul este de fapt, un fel de fascinație pe care o exercită asupra minții noastre un individ, o operă sau o doctrină.¹³ Oratorul este prestigios când simpla lui prezență captivează, farmecă, sugerează. Prestigiul seduce, iar conductorul este un seducător. Seducția oratorului constă și în aceea că, adresându-se tuturor, oratorul lasă impresia că se adresează fiecăruia în parte. Ce transformă un cuvânt obișnuit într-un cuvânt care seduce și acaparează masele? În mod cert este vorba de prestigiul de care se bucură în fața mulțimii persoana care îl rostește. De obicei avem tendința să îi admirăm și să-i slăvim

⁹ Ion Agârbiceanu, *Drumul către sufletul poporului* în „Transilvania”, Nr. 1, Anul 65, Ianuarie-Februarie 1934, p.34

¹⁰ Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, Editura Anima, București, 1990, p.62

¹¹ Serge Moscovici, *Epoca maselor. Tratat istoric asupra psihologiei maselor.*, Editura Institutul European, Iași, 2001, p.123,

¹² Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, p.65

¹³ *Ibidem*, p.72

pe oamenii mari din istorie. Prestigiul individual a jucat deci un rol semnificativ în mentalul colectiv al epocii, de aceea au fost glorificați în istoria noastră națională eroi precum: Mihai Viteazul, Horea, Tudor Vladimirescu sau Avram Iancu. Cu voința lor tare și cu puterea exemplului personal, întăresc și voința mulțimii. În acest sens oratorii, cu cuvântul, cu scrisul, cu fapta lor, cu îndemnul lor, de suflete mari, fac să crească și sufletele mulțimii. Eroii sunt modele de autoritate și de spirit de sacrificiu pentru că sentimentului nostalgic al originilor nobile i se adaugă faptele de glorie ale strămoșilor. „Cultul strămoșilor” este unul dintre accesoriile acestui mit al originilor. Strămoșii reprezintă memoria comunității, garanții imaginari ai echilibrului de forțe dintre trecutul sacralizat și viitorul imprevizibil. Strămoșii sunt părinții națiunii, ale căror fapte sunt modele de virtute și comportament. Slava strămoșilor este o condiție a deșteptării românilor.¹⁴ Canonizați după moarte, eroii supraviețuiesc în sufletul mulțimii fiind imitați de discipolii care se identifică cu aceștia. Repetiția este o altă condiție a succesului unui discurs și a propagării mesajului în conștiința mulțimii. Ea încarcă afirmațiile cu un plus de convingere, transformându-le în adevărate obsesii, reflexe.

Nu doar faptele prin ele însele sunt cele care impresionează imaginația populară, ci modul în care sunt prezentate. De aceea, rolul oratorului este unul esențial. O dată imaginea apărută, urmează acțiunea. Le Bon are încredere totală în limbaj- vehicul al sugestiei verbale. El atribuie cuvântului, folosirii adecvate a vorbelor și formulelor o adevărată virtute magică.¹⁵ Formulele și cuvintele folosite și repetate de oratori cultivă și fructifică în noi o întreagă lume de imagini pe care le vedem cu ochii minții.

„Cuvintele evocă imagini mentale, scria Le Bon, dar imaginile figurate sunt mult mai puternice.”¹⁶ O sarcină utilă și importantă este aceea de a descoperi mijloacele de a produce și difuza astfel de imagini, de iluzii figurate menite a impresiona și a antrena mulțimile.

Starea de hipnoză spre exemplu, creată de orator, îl transportă pe individ într-o lume a beției colective, a instinctelor exteriorizate, unde încearcă sentimentul euforic al atotputerniciei sale. Ceremoniile se transformă în adevărate mase în care oratorul este în același timp și oficiant și reprezentant al divinității, mase concepute nu neapărat după principiul religios cât mai ales după principiul hipnotic, la fel cum și-l închipuise și Le Bon.

Discursurile festive, ca și cele prezentate la serbările „Astrei”, pot fi un mijloc de îndemnuri și îndrumări care evidențiază importanța hotărâtoare a conștiinței și solidarității naționale pentru evoluția etnică a poporului român. De obicei, conflictele sunt cele care revitalizează sentimentele care solidarizează oamenii în fața pericolului comun, îi unesc în comunitatea etnică sau națională, dar observăm că și sărbătorile îndeplinesc același rol.

Limba este și ea una dintre elementele cele mai stabile, una dintre rădăcinile mitice pe care s-a fondat oricare ideologie națională. Limba, ca și religia, reflecta Renan, invită la reunire, la comuniune, pentru că, în cazul națiunii, libera adeziune este criteriul rezonabil. Herder susținea că limba exprimă modul de gândire al unei națiuni, este însăși gândirea națională.¹⁷

¹⁴Simona Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002, p.128

¹⁵Serge Moscovici, *op.cit.*, p.103

¹⁶*Ibidem*, p.106, *apud* G. Le Bon, *Les Opinions et les croyances*, p. 146

¹⁷*Ibidem*, pp. 234-235

Asemenea limbii unui popor, națiunea este simbolul unei identități care trebuie să-i unească pe toți cei care se recunosc în ea. În discursul intitulat „Ce este o națiune?” Renan confirmă faptul că națiunea este gândită ca un suflet, un principiu spiritual, o conștiință morală. Acest principiu spiritual ar fi tocmai consimțământul național reactualizat, dorința de a trăi împreună alături de membrii aceleiași națiuni, de a păstra împreună moștenirea culturală comună.¹⁸

Pe imaginația populară, pe sensibilizarea maselor și pe fundalul cultural dominant al epocii se bazează puterea cuceritoare a conducătorilor, a persoanelor care auținut discursurile festive din cadrul sărbătorilor „Astrei”.

Psihologia mulțimilor are în atenție două fenomene esențiale: fuziunea indivizilor într-o mulțime și dominarea maselor de către conducători.¹⁹ Studiarea comportamentelor publicului participant la un eveniment de proporții festive cum a fost și cazul sărbătorilor „Astrei”, se află în strânsă legătură cu o complexitate socială și istorică a manifestărilor festive. De aici pot fi surprinse multiple tranziții și mutații care pretind însă o evaluare mult mai amănunțită.

Mulțimea formează un suflet colectiv care prezintă caracteristici foarte clare. De aceea ea devine o mulțime structurată - o mulțime psihologică care constituie o unică ființă și care se supune *legii unității mentale a mulțimilor*.²⁰ Dispariția personalității conștiente și orientarea sentimentelor și a gândurilor într-o aceeași direcție sunt prime trăsături ale mulțimii. Este suficientă atunci o întâmplare - în cazul nostru sărbătorile „Astrei” desfășurate cu prilejul adunărilor generale ale „Asociațiunii” sau cea a jubileelor, care să-i reunească pe oameni, pentru ca modul lor de comportare să capete imediat aspectul specific al actelor mulțimilor.

O dată adunată toată lumea la un loc, mulțimea va căpăta anumite caracteristici generale provizorii, dar determinabile cum ar fi: aplauzele, euforia și entuziasmul cu care primesc fiecare cuvântare a intelectualilor și clerului de ambele confesiuni, dans, cântec ș.a. Acestor caracteristici generale li se adaugă caracteristici specifice, variabile în funcție de elementele care compun mulțimea și care îi pot modifica structura mentală. Un aport însemnat în cazul serbărilor „Astrei” îl aduce elementul folcloric manifestat prin paradele de costume tradiționale, arborarea steagului românesc în semn de accentuare a patriotismului național, toate desfășurându-se în acordurile de vioară sau fredonările imnului național, a cântecelor de petrecere.

Gustave Le Bon, în studiul său intitulat *Psihologia mulțimii* scria că nu este ușor să descrii sufletul mulțimilor, căci structura sa variază nu numai în funcție de neam și de componența colectivităților, ci și în funcție de natura și intensitatea stimulilor la care ele sunt supuse²¹ iar stimulii în cazul manifestărilor festive ale „Astrei” sunt compuși și influențați dintr-o aglutinare de planuri: cultural, național, folcloric și religios.

Mulțimea din Blaj, spre exemplu, se adună sub imboldul mai multor stimuli, printre care îl menționăm pe cel al prezenței discursurilor celor mai importanți intelectuali

¹⁸*Ibidem*, p. 245

¹⁹*Ibidem*, p. 109

²⁰Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimii*, p. 13

²¹*Ibidem*

transilvăneni ai epocii în frunte cu arhieriei celor două biserici: Ortodoxă și Unită. De asemenea românii transilvăneni sunt stimulați de ceremoniile religioase la care participă sau de dorința unirii cu Regatul României. Scopul primordial al discursurilor intelectualilor adresate mulțimii este unul persuasiv, orientând sentimentele și gândurile colectivității într-o aceeași direcție. Este ceea ce Gustave Le Bon o numește în termeni psihologici: *legea psihologică a unității mentale a mulțimilor*.²²

Ceea ce ni s-a părut interesant de reflectat, referitor la reacția și comportamentul mulțimii adunate la Blaj sau București, cu ocazia desfășurării serbărilor jubiliare respectiv a *serbărilor înfrățirii culturale*, este faptul că, indiferent de familia, satul, orașul sau regiunea din care venea fiecare participant, de caracterul, cultura, ocupațiile sau modul de viață ale fiecăruia, când sunt adunați în același loc, toți se simt egali, uniți, înfrățiți. Ei formează pentru câteva ore sau zile un întreg care îi transformă și îi înzestrează cu un fel de suflet colectiv. Iar sufletul acesta îi face să gândească, să simtă și să acționeze într-un mod cu totul diferit de cel în care ar simți, ar gândi și ar acționa, izolat fiind, fiecare dintre ei. Acest gen de sentimente nu apar și nu pot fi materializate decât în cazul indivizilor care fac parte dintr-o mulțime și care participă la un moment important din viața comunității.²³

Imediat ce o persoană se alătură unui grup, ea este înghițită de masă și devine capabilă de exces de multiple și variate stări precum: entuziasmul, violența, panica sau cruzimea. De fiecare dată când indivizii se adună într-un loc, iese la iveală o mulțime, se amestecă, se contopesc, se metamorfozează. Dobândesc o natură comună ce-o sufocă pe-a lor, li se impune o voință colectivă ce reduce la tăcere vrerea fiecăruia dintre ei. Paradoxul mulțimilor însă, constă în aceea că indivizii reușiți în mulțime sunt mai puțin inteligenți și mai puțin creativi decât considerați separat. Imaginile invocate în mintea mulțimii de un personaj sau un eveniment au aproape însuflețirea lucrurilor reale. Însă când acele personaje se află în mod real în fața mulțimii, sentimentele și manifestările comportamentale ale acestora sunt și mai puternice.²⁴

Psihologia mulțimilor ia în calcul și fenomenul religios. Le Bon spunea: „Nu suntem religioși doar atunci când ne închinăm unei divinități, ci și atunci când ne punem toate resursele spiritului, toată ardoarea fanatismului în slujba unei cauze sau a unei ființe devenite țel și ghid al simțămintelor unei mulțimi”. Orice acțiune de anvergură depinde de aceasta.²⁵ Pe de altă parte, poporul modifică, detaliază, deformează chiar motivele religioase tradiționale după legile unei psihologii colective care scapă oricărei logici raționale. Poporul integrează toate aceste date orizontului său mental, vieții sale cotidiene, deformându-le.²⁶ Într-un grup în cadrul căruia indivizii se află într-o stare de sugestie mutuală, ei tind să accentueze ceea ce-i apropie, ceea ce aveau în comun înainte de a se întâlni. La fel, persoanele care trăiesc mai mult timp împreună accentuează ceea ce-i apropie și elimină ceea ce-i desparte.²⁷

²²*Ibidem*, p.14

²³Gustave Le Bon, *Psihologia maselor*, Editura Științifică, București, 1991, p. 17

²⁴Serge Moscovici, *op.cit.*, p.23

²⁵*Ibidem*, p.121

²⁶Toader Nicoară, *Repere ale unei istorii a sentimentului religios* în „Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania”, Asociația Istoricilor din Transilvania și Banat, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea-Cluj, 1995-1996, p.171

²⁷*Ibidem*, p.94

Motivele care diferențiază comportamentul și mentalitatea individului în mulțime cu cea a individului izolat, observăm că sunt relativ ușor de identificat în cazul studiului nostru. Individul dintr-o mulțime capătă, pur și simplu grație numărului mare de participanți, sentimentul unei puteri invincibile, ce îi permite să cedeze unor instincte pe care, izolat fiind, ar fi nevoit să și le înfrâneze. Tocmai prin elementele inconștiente, instinctuale, ce compun sufletul unui neam se aseamănă indivizii acelui neam.²⁸

Una dintre cauzele care determină la mulțimi manifestarea unor caracteristici specifice și care determină, totodată, orientarea lor, este contagiunea mentală. Prezența contagioasă a mulțimii adunate la serbările „Astrei” de până la 1918, încuraja extinderea spiritului naționalist finalizat prin dorința de înfăptuire a Marii Uniri.

O altă cauză, și de departe cea mai importantă în viziunea lui Gustave Le Bon, care determină în indivizii dintr-o mulțime caracteristici specifice, adesea absolut opuse celor ale individului izolat se referă la sugestibilitate, al cărei efect este, de altfel, contagiunea menționată mai sus.²⁹ Așadar, una dintre caracteristicile generale ale mulțimilor este excesiva lor sugestibilitate, iar o sugestie este extrem de contagioasă în sânul oricărei aglomerări umane. Acest lucru explică orientarea rapidă a sentimentelor într-o direcție determinată. Atunci când o idee sfârșește prin a se încrusta în sufletul mulțimilor, ea capătă o forță invincibilă, și de aici decurg o serie întreagă de consecințe. Acea idee se transformă în sentiment. Așa se explică și comportamentul excesiv sensibilizat al mulțimii care participă la serbările jubiliare ale „Astrei” de la Blaj din anul 1911, spre exemplu. Aceștia se bucură, sunt extaziați, aplaudă, dansează, cântă, rezonând facil unii cu alții. Indiferent dacă sentimentele care sunt insuflate mulțimii se referă la un zeu invizibil, la un idol de piatră, la un erou sau la o idee politică, esența sa rămâne întotdeauna și religioasă. Mulțimile investesc cu o forță misterioasă formula politică sau conducătorul misterios care le fanatizează pe moment. La asemenea evenimente istorice este imposibil să nu sesizezi forma religioasă pe care o iau întotdeauna, până la urmă, convingerile mulțimilor. Dintre toate forțele de care dispune umanitatea, credința a fost din totdeauna printre cele mai remarcabile. A-i insufla omului credință înseamnă a-i înzeca forțele, spunea Gustave Le Bon.³⁰

În cazul nostru, credem că nevoia de libertate a fost cea care a dominat sufletul mulțimilor. Oricare ar fi ideile sugerate mulțimilor, ele nu pot deveni dominante decât cu condiția de a îmbrăca o formă simplă și de a fi reprezentate în mintea lor prin imagini, prin exemple ale persoanelor importante din viața comunității. Sunt demne de luat în calcul în acest caz, efectele pe care aceste idei le produc în conștiința mulțimii. În cazul nostru, este vorba despre ideea romantică cu un pronunțat spirit naționalist și de culturalizare a maselor. Marile evenimente, răscoalele populare, mișcările de eliberare națională și socială, revoluțiile care au avut loc în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea au, scos pregnant în evidență rolul maselor în istorie.³¹ Astfel, Nicolae Iorga, participant la serbările jubiliare ale „Astrei” de la Blaj, a evidențiat și a prețuit rolul maselor populare spunând că acestea sunt creatoare de limbă, port, obiceiuri, cântece și jocuri populare.

²⁸Gustave Le Bon, *op.cit.*, p.15

²⁹*Ibidem*, p.16

³⁰*Ibidem*, p.66

³¹Valdemar Popa, *Cu privire la concepția lui N.Iorga despre rolul maselor și al personalităților în istorie* în „Revista de filosofie”, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p.867

Sărbătoarea, dacă este modelată și canalizată de un dispozitiv ce o va face demonstrativă, este gândită ca ceva ce poate manifesta, deci socializa, un proiect, fie că este de ordin religios, fie că este de ordin politic. De aici a decurs și rolul ei ca armă pastorală și ca instituție civică pentru acele timpuri. În cadrul sărbătorilor „Astrei” oamenii au fost permanent animați de un sentiment puternic de înfrățire și libertate, sărbătoarea fiind și unul din mijloacele privilegiate prin care clasele dominante au putut întâlni poporul. Sărbătorile „Astrei” au reprezentat zile de bucurie și de înălțare națională care prin grandoearea și puterea de sugestie au insuflat colectivității o sensibilitate națională.

Concluzionând, putem afirma că unul dintre cele mai importante merite ale serbărilor „Astrei” a fost acela de a fi inspirat în conștiințele românilor ideea unității și speranța întregirii naționale. De asemenea, acestea au fost creatoare de principii de morală colectivă în jurul cărora au luat naștere noi comportamente și o conștiință națională definitorie pentru epoca secolului al XIX-lea și începutului de secol XX din Transilvania.

BIBLIOGRAFIE:

- Agârbiceanu Ion, *Drumul către sufletul poporului* în „Transilvania”, Nr. 1, Anul 65, Ianuarie-Februarie 1934
- Binder Peter, *Activitatea „Astrei” oglindită în periodicele germane sibiene* în „Centenarul Revistei Transilvania”, Sibiu, 1969
- Chartier Roger, *Lecturi și cititori în Franța vechiului regim*, Editura Meridiane, București, 1997
- Hitchins Keith, *Andrei Șaguna și românii din Transilvania 1846-1873*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995
- Le Bon Gustave, *Psihologia mulțimilor*, Editura Anima, București, 1990
- Idem, *Psihologia maselor*, Editura Științifică, București, 1991
- Moscovici Serge, *Epoca maselor. Tratat istoric asupra psihologiei maselor*, Editura Institutul European, Iași, 2001
- Nicoară Simona, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2002
- Idem, *Istoria și miturile*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009
- Nicoară Toader, *Repere ale unei istorii a sentimentului religios în „Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania”*, Asociația Istoricilor din Transilvania și Banat, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea-Cluj, 1995-1996
- Popa Valdemar, *Cu privire la concepția lui N.Iorga despre rolul maselor și al personalităților în istorie* în „Revista de filosofie”, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969
- Zevedei Drăghiu Ioan, *Muzeul și patrimoniul cultural la Blaj (1848-1918), între educație și identitate națională*, Editura Altip, Alba-Iulia, 2007